

Kadın kimliğinden demokrasiye

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

O görevde bulunmasından mutluluk duyduğum, onca yoksunluğa ve sıkıntıya karşın binbir cehdle başardıklarını övünç ve

gururla izlediğim Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürü Nariñ Ataman aramasaydı farkında bile değildim. Bugün, 1934'te, kadınlara seçme - seçilme hakkının verildiği günmüş.

Bu, Türkiye'nin modernleştirilmesinde atılmış en önemli iki adımdan birisidir. Öteki, hukuk alanının yeniden düzenlenmesidir. Ne ki, alınan yol girişimin anlamıyla denk değil. Kadının parlamentodaki oranı Batı'da yüzde 50'ye çok yakınken bizde yüzde 1.8'e inmiştir.

Bu, doğal bir durumun bilinçli bir tercihle benimsenmesinden ve üretilmesinden kaynaklanan bir sonuçtur.

Bugünkü toplumsal - siyasal - kültürel yapıyı kuran Batı zihniyeti Aydınlanma felsefesi ve Fransız Devrimi'nden başlamaktadır. Bu tarih çeşitli düşünürlerin 'ikili zıtlıklar' dediği bir temele yaslanır. İkili karşıtlıkların başını da 'ben ve öteki' ayrımı çeker. Batı, daima kendisi ve kendisiyle özdeşleştiğini kabul etmiş, ötekini dışarıda bırakmıştır. Bu durumda erkekler 'ben'i ve kabulü, kadınlar 'öteki'ni ve dışlanmayı simgelemiştir. Fransız devriminin o çok tanınmış 'özgürlük - eşitlik - kardeşlik' sloganındaki 'kardeşlik' kavramı bile Batı dillerindeki 'erkek kardeş' ayrımını içerir.

Kadınlara siyasal hakları Fransa'da 1944'te verilmiştir. Bu tarih İsviçre'nin birçok kantonunda 1980'lere sarkarken bazılarında bugün de söz konusu değildir.

Kadının siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamdan uzak tutulması geniş ölçüde 1960'lardan sonraki feminist tartışmalarla gündeme getirilmiştir.

Feminizm salt kadının 'kimliği' ve özgürleşimiyle ilgili bir tartışma gibi görülür. Aslında Batı 'metafiziği'nin tüm kavram, durum ve olgularını sorgulayan, tüm bir sistemi gözden geçirmiş, sarsmış onun yeniden kurulmasına olanak vermiş bir irdelemedir. En önemli yanı da demokrasiyle, yurttaşlıkla, sivilleşmeyle ve etikle olan ilişkisidir.

Kadının dışlandığı, kimliğinin, açık ya da kapalı, baskı altında tutulduğu, sömürüldüğü, ezildiği bir toplumsal yapıda katılımcı, temsile dayalı bir demokrasiden söz edilemez.

İkincisi, öylesi bir toplumda kamusal alan her şeye egemen olur. Kimlik tayininde bulunur. Özgürlükleri kısıtlar, bireyliğin gelişimini engeller. Yurttaşlık, kâğıt üstünde kalan 'demokratik' bir hak ve konum olabilir fakat asla gerçekleşemez; çünkü sivilleşemez. Sivil alanın özel alanla tümleşmesini de olanaksızlaştırır. Dolayısıyla kimlikle sivilleşmenin birbirinden koparılamaz ilişkisi ancak bu tartışmadan sonra anlaşılabilmiştir.

Üçüncüsü, özel alanın bağımsızlaşamadığı, kimliğin doğrudan ve bireysel tercihle kurulamadığı bir toplumda klasik liberal demokrasinin öngürdüğü etik yapı oluşamaz.

Batıdaki feminist tartışma bu geniş yelpazeye yayılırken Türkiye'de ne yazık ki, yalnızca ve içi doldurulmaz bir biçimde kadının özgürleşimi olarak alınmıştır. Bu nedenle de yukarıda değindiğim olgularla ilişkilendirilmemiş ve bir söylemden öteye geçememiştir. Sonuç olarak, taşraya, onun popülist duyarlılığına açık, popülist, hegemonik devlet kadının kimliğini yok saymış, ezmiş, demokratik sistemden dışlamıştır. Vatandaş - kadın hattında önemli kırılımlar oluşmuştur ve kadın kendisine özgü bir kimlik geliştirmekten uzak tutulmuştur. Bu, demokrasinin de ağır yaralı olmasına yol açan ana etkidir.

Profesör Ayşe Kadioğlu'nun Varlık Dergisi'nin Ekim 1996 sayısında yayımlanan yazısı bu konu ve kökenleri hakkında çok önemli saptamalarda bulunmaktadır.

Kısacası kadın konusu kendisiyle bağlı değildir ve tüm bir demokrasi, kimlik, benlik, öteki, fark, katılım gibi kavramları kapsayan bir temel belirleyicidir.

Feminist tartışma 'kişisel, özel olan politiktir' iddiasıyla başlamıştı. Türkiye, bu tanımları ve onunla iç içe geçmiş demokrasi anlayışını bilmiyorsa, bu ancak feminizmin çabasıyla aşılabılır; ama iki şartla...

İlkin, kadınlar önce kendi benliklerinde özgürleşmeli, kimliklerini ilkin kendilerine tanımlamalıdır. İkincisi, bu kazanım onlara haklarını 'veren' devlete borçluluklarını dile getirmeye değil, onu, ideolojisini kıyasıya eleştirmeye ve reddetmeye bağlıdır; bunu öğrenmelidirler.